

публікацій, якщо без їх висвітлення робота буде інформативно не повною, вони є незмінними протягом усього дослідження (наукові методи, експерименти тощо), або ж розширений друк статті обумовлено важливістю поширення певної інформації та здійснюється за умови повідомлення видавництва.

Література

1. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 13.12.1991 № 1977-XII. - [Електронний ресурс]: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1977-12>.

2. Code of Ethics. Journal of International Business Studies. - [Електронний ресурс]: http://www.palgrave-journals.com/jibs/jibs_ethics_code.html.

3. Котляров И.Д. Самоплагиат в научных публикациях / И.Д. Котляров // Научная периодика: проблемы и решения. - 2011. - № 4. - С. 6-11.

4. Кодекс етики наукових публікацій, розроблений Комітетом з етики наукових публікацій. - [Електронний ресурс]: <http://publicet.org/code/>.

5. Гончаренко С.У. Етика науки і етичний кодекс ученого / С.У. Гончаренко // Наукові записки. - Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. - Вип. 2. - С. 3-12.

6. Кодекс етики наукових публікацій, разработанный Комитетом по этике научных публикаций. - [Электронный ресурс]: <http://publicet.org/code/>.

7. Про затвердження Порядку присвоєння вченого звання професора і доцента: Постанова Кабінету Міністрів України 27.12.2008 № 1149 // Урядовий кур'єр. - 2009. - № 9.

8. Christian Collberg Self-Plagiarism in Computer Science / Christian Collberg, Stephen Kobourov // Communications

of the ACM. - April 2005. - Vol. 48 Issue 4. - P. 88-94. - [Електронний ресурс]: <http://splat.cs.arizona.edu/sp.pdf>.

9. Neelam Adhikari Avoiding Plagiarism and Self-Plagiarism / Neelam Adhikari // Journal of Nepal Paediatric Society. - May-August, 2010. - Vol. 30 Issue 2. - P. 77-78.

10. Етика публікацій та запобігання недобросовісній практиці публікацій юридичного журналу "Право України". - [Електронний ресурс]: <http://pravoua.com.ua/ua/publication-ethics/>.

11. Подання статті та процес рецензування в "Українському математичному журналі". - [Електронний ресурс]: http://www.imath.kiev.ua/~umzh/article_preparation.html.

12. До уваги авторів! Журнал "Теорія і практика інтелектуальної власності". - [Електронний ресурс]: <http://www.ndiiv.org.ua/ua/avtoram.html>.

13. Rob Siebers Self-plagiarism and the scientific literature / Rob Siebers // New Zealand Journal of Medical Laboratory Science. - Apr. 2012. - Vol. 66 Issue 1. - P. 3-4. - [Електронний ресурс]: <http://search.informit.com.au/documentSummary;dn=691552337481845;res=IELHEA>.

Ульянов О.І.,
завідувач науково-дослідної лабораторії
проблемних питань транспортної безпеки
навчально-наукового інституту права
ОДУВС

Ульянова Г.О.
доцент кафедри права інтелектуальної
власності та корпоративного права
Національного університету
"Одеська юридична академія"
Надійшла до редакції: 10.12.2014

УДК 343.232:342.9

МІСЦЕ ПОНЯТТЯ "КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОСТУПОК" СЕРЕД ПОНЯТЬ "КРИМІНАЛЬНИЙ ЗЛОЧИН" ТА "АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ"

Чекмарьова І. М.

У статті досліджується як в юридичній науці та на практиці трактуються поняття "кримінальний злочин", "адміністративне правопорушення" й "кримінальний проступок" та встановлюються критерії розмежування цих кримінальних правопорушень.

Ключові слова: кримінальний проступок, кримінальний злочин, адміністративне правопорушення.

В статье исследуется как в юридической науке и на практике трактуются понятия "уголовное преступление", "административное правонарушение", "уголовный проступок" и устанавливаются критерии разграничения этих уголовных правонарушений.

Ключевые слова: уголовный проступок, уголовное преступление, административное правонарушение.

The article examines how in legal science and practice interpreted the term "crime", "administrative offense" and "criminal offense" and establish criteria distinguish these criminal offenses.

Keywords: crime, administrative offense, criminal offense.

На сьогодні спостерігається активне реформування правової системи України, зокрема це стосується кримінального права. У проекті Концепції державної політики у сфері кримінальної юстиції (далі - Концепція), національної комісії зі зміцнення демократії та утвердження верховенства права, яка затверджена Указом Президента України від 8 квітня 2008 р. № 311/2008 [1] та КПК України від 19 листопада 2012 р., пропонується запровадження інституту кримінального проступку й визначається, що кримінальний проступок і злочин мають стати різними видами кримінального правопорушення. Частиною 1 Розділу II Концепції передбачено, що критеріями поділу кримінально караних діянь на злочини та проступки мають стати: ступінь небезпеки та правові наслідки кримінально караного діяння для особи, суспільства і держави; практика застосування кримінального та адміністративного законодавства; міжнародний досвід захисту людини, суспільства й держави від злочинів і проступків. Окреслені Концепцією реформування ставлять перед вітчизняними науковцями та українським законодавцем складну задачу формування інституту кримінальних проступків у вітчизняному кримінальному праві та визначення місця поняття "кримінальний проступок" серед понять "кримінальний злочин" і "адміністративне правопорушення".

Наслідком намагань реалізації на законодавчому рівні є три проекти законів, зареєстровані у Верховній Раді України, щодо внесення змін до чинного кримінального законодавства, а саме: законопроект № 10126 [2], який було внесено на розгляд Верховної Ради VI скликання, однак було відкликано; законопроект № 1202 [3], який було внесено на розгляд Верховної Ради VII скликання, ще не було розглянуто, але вже рекомендовано комітетом з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності повернути на доопрацювання; законопроект № 3438 [4], який було зареєстровано 17.10.2013 р. і надано для опрацювання комітетам.

Свій внесок у дослідженні цього питання в науковій літературі зробили такі вчені, як С.Ф. Константинова, В.Н. Кудрявцев, М.І. Мельник, В.О. Навроцький, В.С. Сокурєнко, М.І. Хавронюк, О.Ф. Шишов, .

Метою нашого дослідження є окреслення поняття й ознак кримінального проступку та визначення його місця серед адміністративного правопорушення та кримінального злочину.

Не зважаючи на не зовсім схвальні оцінки вказаних законопроектів, необхідно їх розглянути, оскільки, по-перше, їх зміст відображає напрямок сучасної законотворчості в площині розробки та впровадження інституту кримінального проступку, а по-друге, аналіз і зауваження до таких документів можуть стати корисними для подальшого процесу законотворчості.

Так, автори законопроекту № 10126 вирішили йти шляхом найменшого опору, пропонуючи реформувати Кримінальний кодекс України (дали – КК України), виходячи із вже визначеної ним у ст. 12 класифікації злочинів, а саме законопроектом № 10126 запропоновано визнати кримінальним проступком діяння, за яке передбачене покарання у виді громадських робіт, або інше, більш м'яке, покарання за винятком основного покарання у виді штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (тобто злочини невеликої тяжкості).

Законопроекти № 1202 та № 3438 пропонують відносити до проступків лише частину злочинів невеликої тяжкості. Так, автори законопроекту № 1202, окремо не вказуючи у визначенні кримінального проступку кола діянь, лише посилаючись на новостворений розділ, який їх вміщує, у пояснювальній записці зазначають, що до цієї групи має бути віднесено окремі діяння, що за чинним КК України відносяться до злочинів невеликої тяжкості; законопроектом же № 3438 визначено, що кримінальним проступком має бути визнано діяння, за яке передбачене покарання у виді арешту на строк не більше шести місяців, обмеження волі на строк до двох років або інше, більш м'яке, покарання за винятком основного покарання у виді штрафу в розмірі понад тисячу неоподаткованих мінімумів доходів громадян. Отже, поряд із кримінальним проступком при такому поділі залишається частина злочинів невеликої тяжкості, які при залишеному в проектах понятті “малозначний злочин” створюють певне нагромадження.

З урахуванням вимог Концепції, як і більшість науковців, так і народні депутати, якими було розроблено згадані законопроекти, дійшли висновку, що коло кримінальних проступків має бути сформоване з частини адміністративних правопорушень, передбачених чинним Кодексом України про адміністративні правопорушення (далі КупАП) та частини злочинів, визначених діючим КК.

Офіційне поняття злочину дається в ст. 7 ККУ [5],

згідно з яким “злочином визначається передбачене кримінальним законом суспільно небезпечне діяння (дія або бездіяльність), що посягає на суспільний лад України, його політичну й економічну системи, власність, особу, політичні, трудові, майнові та інші права й свободи громадян, а так само інше передбачене кримінальним законом суспільно небезпечне діяння, яке посягає на правопорядок. Не є злочином дія або бездіяльність, що хоч формально й містить ознаки будь-якого діяння, передбаченого кримінальним законом, але через малозначність не являє суспільної небезпеки.”

Кримінальним законодавством передбачено кілька видів злочинів:

- особливо тяжкі злочини (умисне вбивство, шпигунство, державна зрада тощо);
- тяжкі злочини (умисне тяжке тілесне пошкодження, розголошення державної таємниці та ін.);
- злочини середньої тяжкості (незаконне полювання,);
- злочини невеликої тяжкості (умисне легке тілесне ушкодження, порушення законодавства про захист рослин).

Для того, щоб діяння вважалося злочином, воно повинно містити в собі такі ознаки: кримінальна протиправність, суспільна небезпечність, винність, караність.

Є різні позиції щодо відмежування злочинів від інших правопорушень. Одна з них базується на визначенні ступеня суспільної небезпеки. Злочином вважають найбільш суспільно небезпечні правопорушення. Якщо в правопорушенні наявні всі перелічені ознаки, вважається, що в ньому є склад злочину, а отже, воно є злочином. Якщо ж у діянні відсутня якась із перелічених ознак, то воно не вважається злочином, а може бути або протиправним проступком співвідносного виду (цивільного, адміністративного, дисциплінарного) або правомірним діянням.

Адміністративним правопорушенням (проступком) визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на державний або громадський порядок, соціалістичну власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління й за яку законодавством передбачено адміністративну відповідальність [6].

Адміністративне правопорушення має притаманні тільки йому юридичні ознаки, а саме: протиправність, винність і відповідальність (адміністративне стягнення).

Адміністративне правопорушення багато в чому нагадує злочин - так само воно може бути спрямоване проти громадського порядку, власності, прав і свобод громадян тощо. Головною ознакою, за якою адміністративні правопорушення відрізняються від кримінальних злочинів, є менший ступінь суспільної небезпеки. Адміністративне правопорушення переростає в злочин: якщо адміністративний проступок набув ознак складу злочину; якщо адміністративне правопорушення вчинене вдруге.

Зі співвідношення відповідних статей кримінального законодавства й законодавства про адміністративні правопорушення видно, що і злочини, і адміністративні правопорушення посягають на однакові за своїм характером об'єкти, саме це складає суспільну небезпеку. Завдання адміністративного й кримінального законодавств є в охороні від посягань одних і тих самих об'єктів.

Пропорушення, що не настільки небезпечні, як злочини, і відповідальність за які не передбачено кримінальним законодавством, належать до проступків.

Проступки - менш небезпечні для суспільства діяння. Вони посягають на цінності, що охороняються всіма

іншими (крім кримінально-правових) нормами права - цивільного, адміністративного, трудового, екологічного, фінансового тощо. Тому серед проступків розрізняють адміністративні, дисциплінарні, цивільно-правові, конституційні, матеріальні та ін.

Проступки-делікти (лат. *delictum* - проступок) - правопорушення, які завдають шкоду особі, суспільству, державі і є основою для притягнення правопорушника до передбаченої законом відповідальності [7].

Певним критерієм розбіжностей між поняттями "злочин" і "проступок" є саме оціночна категорія з боку держави. На думку багатьох учених, запровадження інституту кримінального проступку є логічним, оскільки на сьогодні в українському законодавстві до норм про адміністративні правопорушення відносять діяння, що мають судову юрисдикцію та за які передбачено стягнення кримінально-правового характеру (короткостроковий арешт, конфіскація майна). Як наслідок, особи, які притягуються до відповідальності за такі правопорушення, не отримують належних процесуальних гарантій, зокрема щодо права на правову допомогу, права на оскарження судових рішень.

Ідея розмежування кримінальних правопорушень на злочини та кримінальні проступки є досить обґрунтованою. Вважається за необхідне трансформувати частину злочинів у кримінальні проступки та обмежити сферу застосування покарань, пов'язаних із позбавленням волі, замінивши їх менш суворими покараннями.

Згідно з Концепцією реформування кримінальної юстиції до категорії кримінальних проступків мають бути віднесені: 1) окремі діяння, що за чинним Кримінальним кодексом України належать до злочинів невеликої тяжкості, які відповідно до політики гуманізації кримінального законодавства визначаються законодавцем такими, що не мають значного ступеня суспільної небезпеки; 2) передбачені чинним Кодексом України про адміністративні правопорушення діяння, які мають судову юрисдикцію й не є управлінськими (адміністративними) за своєю суттю (дрібне хуліганство, дрібне викрадення чужого майна).

Зважаючи на викладене, можемо зробити висновки. Перенесення діянь із розряду злочинів до розряду адміністративних проступків кардинально не змінює їх правову природу. У тих країнах, які передбачають інститут кримінального проступку, фактично відсутній поділ на

адміністративно-деліктне та кримінальне право, йдеться про формування права державного примусу. Цей примус "дозується" в санкціях, унаслідок чого проступки та злочини знаходяться в межах однієї галузі. "Перетворювати" злочини чи адміністративне правопорушення на кримінальний проступок, чи навпаки, - тільки примха законодавця.

Література

1. Концепція державної політики у сфері кримінальної юстиції та забезпечення правопорядку в Україні та відповідні законопроекти, схвалені Національною комісією зі зміцнення демократії та утвердження верховенства права від 8 квітня 2008 р. № 311/2008.

2. Проект Закону України "Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо запровадження інституту кримінальних проступків". - [Електронний ресурс]: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=42706

3. Проект Закону України "Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо введення інституту кримінальних проступків". - [Електронний ресурс]: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=42733

4. Проект Закону України "Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо запровадження інституту кримінальних проступків". - [Електронний ресурс]: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=48706

5. Кримінальний кодекс України: офіц. текст: станом на 27 квітня 2014 року. / Сайт Верховної Ради України. - [Електронний ресурс]: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/page13>.

6. Кодекс Украины об административных правонарушениях: научно-практический комментарий / [А.С. Васильев, Е.В. Додин, О.П. Подцерковный и др.; под общей ред. А.С. Васильева, А.И. Миколенко]. - Харьков: Изд. "Одиссей", 2008. - 656 с.

7. Вікіпедія: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Правопорушення>.

*Чекмарьова І.М.,
викладач кафедри кримінального права
та кримінології
ОДУВС*

Надійшла до редакції: 23.11.2014

УДК 343.12:343.985(477)

ПРОЦЕСУАЛЬНА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ УЧАСНИКІВ КРИМІНАЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА ПОТРЕБУЄ ЗАВЕРШЕННЯ

Тарасенко Р. В.

Стаття присвячена дослідженню питань кримінальної процесуальної регламентації забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства, порівнянню окремих положень діючого та попереднього кримінального процесуального законодавства, виділенню основних проблем (недоліків) кримінальної процесуальної регламентації забезпечення безпеки та вдосконаленню діючого законодавства.

Ключові слова: учасник кримінального судочинства, заходи безпеки, стадія кримінального процесу, оперативно-розшукова справа.

ловной процессуальной регламентации обеспечения безопасности участников уголовного судопроизводства, сравнению отдельных положений действующего и предыдущего уголовного процессуального законодательства, выделению основных проблем (недостатков) уголовной процессуальной регламентации обеспечения безопасности и совершенствованию действующего законодательства.

Ключевые слова: участник уголовного производства, меры безопасности, стадия уголовного процесса, оперативно-розыскное дело.

The article is devoted to the issues of Criminal Procedure

**ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ
ПРАВНИЧИЙ ЧАСОПИС**

Статья посвящена исследованию вопросов уголовного судочинства
© Р.В. Тарасенко, 2014